

KƏNDİN YADDAŞI

Kamran İmranov (Əliyev)in "Bənövşə oyunu" hekayəsi haqqında

Kamran müəllim ilə tanışlığım gec olsa da, aramızdakı münasibət sanki bir-birini çoxdan tanıyan müəllim-tələbə münasibəti kimidir. Bizim tanışlığımız bu ilə-magistraturanın birinci kursuna təsadüf edir. Onun Kamran İmranov (Əliyev) imzası ilə "Kaspi" qəzetinin 17-19 dekabr sayında çap olunmuş "Bənövşə" oyunu hekayəsinin bir özelliği var: bu, ondan ibarətdir ki, hekayədəki hadisələr və insanlar müasir dünyamızda dəbdə olan "gələcəkdə və kosmosda" deyil, hamımıza yaxından tanış olan, hamımıza doğma olan, qəlbimizdə həmişə saf duyğular oyadan kənddə baş verir. Bu hekayəni oxuduqca mənevi cəhətdən saflaşırım, uşaqlığıma geri dönmürəm, xatirələrim göz önündə canlanır. Hekayələrdəki obrazları tanımasam da, öz xəyalımdakı və mənə tanış olan insanlarla uyğunlaşdırıram - hər hansı bir obraz haqqında oxuyanda bir söz və ya bir fikir həmin anda mənim xəyalımda onu - tanışımı canlandırır. "Obrazları tanımasam da" ifadəsi boş-boşuna deyil, çünki Kamran müəllim, adətən, öz tanıdığı insanları prototip kimi seçir, ya da elə özlərini öz adları ilə əsərinin qəhrəmanına çevirir.

"Bənövşə" oyunu hekayəsini oxumağa başlamamışdım ki, artıq uşaqlıqda oynadığım köhnə mehəlləmiz, uşaqlıq dostlarım, o qayğıkeş uşaqlıq illərim, bənövşə oynayarkən qıra bilmədiyim "zəncir"ə deyib dəfələrlə yixiləməyim, anam "artıq gecdir, evə gəl!" deyərək, mənim "nə olar, bir oyun da oynayım, udum gələcəyəm" deməyim bir andaca xəyalımda canlandı. Nə gözəl idi o qayğısız günlər. Elə hekayənin də birinci uğurlu cəhəti kəndin və uşaqlığın yaddaşını oyatmasıdır.

Hekayəni oxuyanda Zərnişan müəllimə ilə tanış oldum və ona "yazığım gəldi" desəm, heç yanılmaram. Orada belə bir cümlə var: "Zərnişan müəllimə zəngin vurulmasını səbirsizliklə gözləyirdi". Bir adamın işini könülsüz yerinə yetirməsi, sevdiyi, zövq aldığı sənət yiyəsi olmaması, mənə, böyük dərddir. Bir işdən zövq almırsansa, onda orada heç bir uğurdan söhbət belə gedə bilməz. Təsadüfi deyil ki, belə bir deyim var: "Həyatda iki şeyi düzgün seçməlisən: bir arvadı, bir də ki, işi". Deməli, iş də həyat yoldaşı seçmək kimi diqqət tələb edir.

Zərnişan müəllimənin öz həmkarı ilə söhbəti də marağımı cəlb etdi. Elə bu söhbət əsnasında onun bikefliyinə səbəbi mənə məlum oldu. Çünki o, xəstəyə baxırdı və digər kəndçiləri kimi kinoya gedə bilmirdi. Xoşbəxtlik-

dən əri Cəmil də onu tək buraxmırdı. Məncə, bütün gün ev-iş-ev - bu rejim ilə işləyən bir adamın qeybətə marağ göstərməsi heç də təəccüb doğurmur. O, əlavə marağ axtarır. Fizika müəlliməsi də sağ olsun onun bu marağını yeterincə qarşılayır. Hekayəni oxuya-oxuya Zərnişan müəllimənin bu qədər qəmli olmasına bir səbəb də tapdım. Sən demə o, texniki fənlər fakültəsini bitirsə də, əlavə olaraq, bədən tərbiyəsi dərsi də deyir. Deməli, onun xəstəyə baxmağı azmış kimi, hələ üstəlik maddi vəziyyəti də yaxşı deyildi.

Hekayənin ortasında kinoda baş verən hadisə haqqında kişi müəllimlərin dialoquna rast gəldim. Dərsi, məktəbi unudub qeybətlə məşğul olan Zahid müəllim və Şafət müəllim mənim yaddaşımda artıq "pis pedaqoq" kimi qaldılar. Məncə, onların məktəbdə, pedaqoji mühitdə siqaret çəkə-çəkə belə söhbətlər etməsi heç cürə qəbul edilə bilməz.

Hekayənin iki əsas qəhrəmanı - Nəcəfəlinin gədəsi və kor Əsmərin nəvəsini tamamilə unutmuşdum. Onların elədiyi, əlbəttə ki, qəbul edilməz hərəkətdir. Amma mən bu hadisəyə inanmadım. Çünki mənim xəyalımdakı kənd və oranın əhalisi ilə, o məsum, o saf əhali ilə bu hadisəni heç cürə uyğunlaşdırı bilmədim. Bəlkə də, qəbul etmək istəmədim. Çünki "mənim kəndçi" m safdır, onun fikirləri və düşüncələri hələ pozulmayıb. Amma elə bunu yazı-yaza ağılıma gəldi ki, atam həmişə deyir ki, hər yerin yaxşısı da var, pisi də.

Bundan əlavə, hekayəni oxuyanda bir fikir məni rahat qoymurdu. Anam həmişə deyir ki, eşitdiyini və gördüyünü dilinə gətirmə, hələ o söhbətdə kiminsə qızının adı keçirsə, ümumiyyətlə, unut getsin. Həmişə də çalışıram buna əməl edim, çünki ən azından qıraqdan pis görünür, hələ

günah olduğunu demirəm.

Zərnişan müəllimənin dərslər metodu da maraqlıdır. Çünki o sanki kiməsə nəyisə sübut etməyə çalışır. Elə buna görə də oyunun nəğməsini tez-tez uşaqların yadına salırdı.

Oyun zamanı Ülkərin digər dəstəyə əsir getmək istəməməsi, açıq, mənə tamamilə başqa fikir formalaşdırmışdı. Bu hadisənin sonunu bilməyə qədər, elə düşündüm ki, bəlkə də, Ülkərin atası əsirdi və ya əsir düşüb azad olub. Buna görə də o, bunu oyun olsa belə qəbul edə bilmir, Ülkərdə kədərli xatirələr oyadır. Sonra isə oxudum və uşaq məhəbbəti ilə bağlı tamamilə başqa mənzərə ilə tanış oldum.

Hekayənin sonunda uşaqların oyunun nəğməsi əvəzinə "Nəcəfəlinin gədəsi, kor Əsmərin nəvəsi" demələri məni yaman məyus etdi. Bunun ən böyük günahkarları isə, onu deyən uşaqlar yox, bu söhbəti uşaqların yanında eləyən böyüklərdir. Həm böyüklərin kinodan evə gəlib uşaqlarının yanında oradakı hadisə haqqında danışan valideynləridi, həm də ki, məktəb heyətində danışanda siqaret bunu müzakirə edən "kişi" müəllimləridir. Burada "uşaq evin aynasıdır" demək lap yerinə düşərdi.

Əsərin mənfii iki baş qəhrəmanı olan Nəcəfəlinin gədəsi və kor Əsmərin nəvəsi artıq kəndin həm dilinə, həm də ki, yaddaşına bir neçə nəsillik hopacaqdır. Böyüklər azmış kimi, uşaqlar da bunu bilir və yəqin ki, evdə gördükləri kimi, onlar da böyüyüb öz uşaqlarının yanında bu söhbəti heç olmasa bir dəfə rişxənd ilə danışacaqlar, camaat bu söhbəti unudulmağa qoymayacaq. Bu, hekayənin tərbiyəvi gücünü daha da artırır.

ADİLƏ QULAMOVA
"Azərbaycan"
Universitetinin magistri